

◀ DOSSIER ▶

Per pal·liar-ho una mica, ens ha semblat que també valia la pena parlar de l'Espriu dramaturg, perquè la seva obra teatral podria ser molt més a l'abast del públic del que ara com ara és i perquè inclou obres fonamentals de la seva producció que reflecteixen algunes de les qüestions bàsiques de la seva filosofia.

«*Antígona*» i «*Primera història d'Esther*» inclouen algunes preocupacions d'Espriu: el rebuig a la guerra civil i el rebuig al dogmatisme.

El teatre de Salvador Espriu es redueix a quatre obres: «*Antígona*» i «*Primera història d'Esther*», escrites a la immediata postguerra, de les quals parlarem més endavant; «*Ronda de mort a Sineira*», un muntatge molt interessant que Ricard Salvat va dur a terme l'any 1965 a partir de textos poètics i narratius esprius i que no es pot considerar, doncs, una peça teatral pròpiament dita d'Espriu, tot i que ell sempre la va valorar i en va lloar la teatralitat; i «*Una altra Fedra, si us plau*», una obra d'encàrrec, de l'any 1977, que més aviat sembla que hauria preferit no haver escrit.⁽¹⁾

«*Antígona*» i «*Primera història d'Esther*», doncs, són les peces fonamentals de la dramaturgia d'Espriu. El primer que ens en crida l'atenció és que semblen més obres dramàtiques pensades per a possibles lectors que no pas per a futurs espectadors, tant per la complexitat filosòfica i lingüística, com per les acotacions que Espriu hi va voler incloure.⁽²⁾

Com hem dit, però, «*Antígona*» i «*Primera història d'Esther*», i aquí és on volfem arribar, inclouen algunes de les preocupacions fonamentals d'Espriu: el rebuig a la guerra civil (que es fa extensiu a qualsevol guerra i que la converteix, per desgràcia, en una obra d'actualitat permanent) i el rebuig al dogmatisme, causa de la majoria dels mals que afligeixen la humanitat. Tots dos aspectes, al costat de molts altres, natu-

Salvador Espriu, dramaturg

Arran de la mort de Salvador Espriu, l'any 1985, es va parlar molt de l'Espriu poeta, i es van deixar força de banda altres vessants de la seva obra, com ara el teatre, l'assaig... Previsiblement, a la commemoració del desè aniversari de la seva mort passarà si fa o no fa. Només un botó de mostra: ja se n'ha publicat una antologia de poemes pensada per a infants («*Salom, el caminant*», Publicacions de l'Abadia de Montserrat, il·lustrada per Eva Virgili).

Núria Espert a «*Laia*», film sobre la narració de Salvador Espriu que duu aquest mateix títol.

ralment, es troben expressats i denunciats amb una claredat diàfana a ambdues obres.

A «*Antígona*», la guerra civil se simbolitza en la lluita entre dos germans, Polinices i Eteocles; lluita que comporta un seguit de conseqüències nefastes, tant per a la família dels labdàcides, que s'extingirà, com per a la ciutat de Tebes, que caurà en la despietada tirania de Creont, un símbol clar de dogmatisme, tot i que els altres personatges, com s'esdevé sovint a l'obra d'Espriu, no en són pas del tot aliens, ja que el maniqueisme, la divisió entre bons i dolents, no és gens grat a Espriu.

Aquesta obsessió per superar la guerra i per evitar les imposicions basades en el monopoli de la veritat també és a la base de «*Primera història d'Esther*», peça molt complexa en què conviuen personatges bíblics amb personatges de la tradició popular d'Arenys de Mar i que acaba amb

un clam per la pau i la tolerància que és un dels passatges més poètics, més didàctics i més universals de l'obra de Salvador Espriu:

«*Eviteu el màxim crim, el pecat de la guerra entre germans. Penseu que el mirall de la veritat s'esmicolarà a l'origen en fragments petitíssims, i cada un dels trossos recull tanmateix una engruna d'autèntica llum.*» (p. 53)

No podem oblidar, doncs, ni enguany ni de cara al futur, aquesta part del poeta nacional de Catalunya, perquè en complementa l'adscripció a la línia de les grans creacions literàries clàssiques, alhora que arrodoneix el caràcter de «suma enciclopèdica» que té el conjunt de la seva obra, com ha insinuat Josep M. Castellet,⁽³⁾ un crític que li ha dedicat força atenció ■

Pere Martí i Bertran

és professor de literatura a l'Institut Eugeni d'Ors de Vilafranca

1. És interessant, en aquest sentit, el que diu Antoni Batista a «*Salvador Espriu: itinerari personal*» (Ed. Empúries, Barcelona, 1985, p. 45):

«*L'obra que va escriure per a Núria Espert, "Una altra Fedra, si us plau", va ser a petició de l'actriu. Es va haver de fer pregar molt per posar-s'hi, i era un mite que no considerava gens actual: Espriu s'hauria estimat més que Núria Espert fes l'Antígona. Després va haver-hi altres problemes: el muntatge que se li havia demanat i al qual s'havia cenyit rigorosíssimament, com era norma en ell, resultava curt, i els recursos escènics de què es van valer no van ser del seu gust. Hi ha uns prolegòmens a "Una altra Fedra" que no van sortir a la llum i que potser algun dia hi sortiran, perquè a part de Núria Espert, els té una de les persones que Espriu va fer dipositàries de coses seves, on el poeta deixa anar la seva ironia. El desenvolupament de tot el va portar a decidir que mai més no faria res per encàrrec.*»

No podem oblidar aquesta part del poeta nacional de Catalunya, perquè en complementa l'adscripció a la línia de les grans creacions literàries clàssiques.

2. Espriu diu textualment a una de les acotacions d'Antígona: «*EL LÚCID CONSELLER (en un últim parlament que el possible lector es pot estalviar, si ho prefeireix, i que pot escurçar o suprimir, al seu criteri, el director d'alguna improbable representació de l'obra)...*» (p. 101).

A «*Primera història d'Esther*», hi ha una acotació única i ben significativa: «*L'acció, simultània a Sineira i a la veïna Susa. Imagina els trucs escenogràfics que et convinguin.*» (p. 9).

Tant aquestes citacions com les del text, pertanyen a l'edició conjunta de les dues obres, feta per Edicions 62 a la col·lecció «El cangur», núm. 9.

3. Article inclòs al «*Diccionari de la literatura catalana*», dirigit per Joaquim Molas i Josep Massot (Edicions 62, Barcelona, 1979, ps. 230-231).